

- XVI International scientific and practical conference "Physical culture, sport and health: state and prospects in the conditions of modern Ukrainian creation of the state in context of 25-anniversary of Independence of Ukraine" [electronic resource]. pp. 3-6.
3. Andres A. (2017). Differentiated physical education of students taking into account the level of physical fitness. Young sports science of Ukraine. Vol. 2. 48 p.
  4. Bala T.M. (2012). Dynamics of the level of coordination abilities development at pupils of the 7-9th classes under the influence of cheerleading. Young sports science of Ukraine. Issue 16. Vol. 2. pp. 20-26.
  5. Bodnar I., Stefanyshyn M. (2016). Changes of psychoemotional state of pupils in the conditions of using the differentiated standards of physical fitness. Physical activity, health and sport. No. 3(25). pp. 3-11.
  6. Dumych O., Porodko M., Zvarych M. (2015). Organizational and methodical aspects of using the individual and differentiated approach in physical education of junior school age pupils. Young sports science of Ukraine. Vol. 2. pp. 75-80.
  7. Krutsevich T.Yu., Marchenko O.Yu. (2015). Gender features of self-description of pupils' physical development. Pedagogy, psychology and medico-biological problems of physical education and sport. No. 12. pp. 51-57.
  8. Krutsevich T., Tkachuk S., Napadiy A. (2016). Planning of educational process on physical culture of secondary school pupils in general education institutions. Theory and methods of physical education and sport. National university of physical education and sport of Ukraine. No. 1. pp. 36-42.
  9. Mameshina M. (2018). Influence of the multilevel system of the differentiated study for the level of development of separate motive abilities at pupils of the 7-9th classes. Materials of the XXXVII International scientific and practical conference "Tendencies and prospects of science and education development in the conditions of globalization": Collection of scientific works. Pereyaslav-Khmelnytskyi, Issue 37. pp. 255-262.
  10. Mameshina M., Masliak I. (2017). Dynamics in indicators of endurance development of 13-15 year old pupils under the influence of the multilevel system of the differentiated study. Materials of the XXIX International scientific and practical conference "Tendencies and prospects of science and education development in the conditions of globalization": Collection of scientific works. Issue 29. pp. 507-511.
  11. Moskalenko N., Alfiorov O. (2016). Organizational and methodical aspects of modern physical education lesson. Sports herald of Prydnistrovya, pp. 196-200.
  12. Sergiienko L.P. (2001). Testing of motive abilities of pupils. Kiev: Olympic literature, 776 p.
  13. Slabinska K.A., Mameshina M.A. (2018). Level of motive preparedness of the late preschool age children. Current problems of physical education of different segments of the population. Collection of scientific works [Electronic resource]. pp. 234-242. Access mode: <http://hdafk.kharkov.ua/ua/naukova-robota/naukovo-teoretichnividannya/aktualni-problemi-fizichnogovikhovannya-riznikh-verstv-naselennya>
  14. Sorokolit N. (2017). Introduction of variable modules of physical culture training program at pupils of the 8th classes. Sports herald of Prydnistrovya: scientific and practical journal. Dnipro, Innovation. No. 3. pp. 184-188.
  15. Mameshina Margarita. (2016). Condition of physical health of pupils of the 7th-8th classes of the comprehensive school. Slobozhanskyi herald of science and sport, 5(55): 47-52. <https://doi.org/10.15391/snsv.2016-5>
  16. Maslyak I. (2015). Influence of specially directed exercises on separate functions of sensor-based systems of pupils of junior classes. Slobozhanskyi herald of science and sport, 5(49):48-51. <https://doi.org/10.15391/snsv.2015-5.010>
  17. Maslyak I., Mameshina M.A., Zhuk V. O. (2014). The state of application of innovation approaches in physical education of regional education establishments Slobozhanskyi herald of science and sport, 6(44):72-76. <https://doi.org/10.15391/snsv.2014-6.013>
  18. Masliak I.P., Mameshina M.A. (2018). Physical health of schoolchildren aged 14-15 years old under the influence of differentiated education. Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports, 22(2):92-98. DOI: <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2018.0205>

Медвідь М.М.

**аспірант кафедри фізичної культури і спорту
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя**

СУДДІВСТВО ЯК ЧИННИК ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ В СПОРТІ

В дослідженні здійснено вивчення, аналіз та узагальнення проблемних питань, пов'язаних з якістю суддівства міжнародних спортивних змагань найвищого ґатунку. Методом аналізу та узагальнення даних науково-методичних літературних джерел і мережі Інтернет, ретроспективного аналізу виступів відомих спортсменів в різних видах спорту та педагогічних спостережень здійснено вивчення особливостей оцінювання і значущості суддівської помилки в кар'єрі відомих спортсменів.

В результаті проведеного дослідження узагальнено особливості, що ускладнюють виконання суддівських обов'язків і впливають на якість кваліфікованого суддівства.

Автором зазначено, що кількісний показник науково-методичних праць вітчизняних і зарубіжних фахівців, спрямованих на удосконалення питань відбору та підготовки арбітрів спортивних змагань є недостатнім, а відсутність апробованих методик відбору і навчання обумовили помітне відставання майстерності арбітрів від рівня розвитку видів спорту в світі з огляду на кількість помилок, допущених суддями міжнародної категорії у змаганнях найвищого ґатунку. В ході проведеного дослідження отримано підтвердження значного впливу суддівства змагань в різних видах спорту на спортивний результат.

Ключові слова: суддівство, суддя, спорт, аналіз, результат.

Медведь М. Н. Судейство как фактор соревновательной деятельности и результативности в спорте. В исследовании совершенно изучение, анализ и интерпретация проблемных вопросов, связанных с качеством судейства международных спортивных соревнований наивысшего уровня. Методом анализа и обобщения данных научно-методических литературных источников и сети Интернет, ретроспективного анализа выступлений известных спортсменов в разных видах спорта и педагогических наблюдений осуществлено изучение особенностей оценки и значимости судейской ошибки в карьере известных спортсменов.

В результате проведенного исследования обобщены особенности, которые осложняют выполнение судейских обязанностей и влияют на качество квалифицированного судейства.

Автором выделено, что количественный показатель научно-методических работ отечественных и зарубежных специалистов, направленных на усовершенствование вопросов отбора и подготовки арбитров спортивных соревнований является недостаточным, а отсутствие апробированных методик отбора и обучения обусловили заметное отставание мастерства арбитров от уровня развития видов спорта в соответствии с тем количеством ошибок, которые допущены судьями международной категории в соревнованиях наивысшего ранга. В ходе проведенного исследования получены подтверждения значительного влияния судейства соревнований в различных видах спорта на спортивный результат.

Ключевые слова: судейство, судья, спорт, анализ, результат.

Medvid M. Judging as a factor in competitive activity and performance in sport. The study carried out the study, analysis and generalization of issues related to the quality of the judging of international sports competitions of the highest rank. The method of analysis and generalization of data of scientific methodical literary sources and the Internet, a retrospective analysis of the performances of famous athletes in various sports and pedagogical observations, studied the peculiarities of evaluation and the significance of judge mistakes in the career of famous athletes, when the subjectivity of the decision significantly influenced the sport result. As a result of the study, the peculiarities complicating the performance of judges' duties and influencing the quality of qualified judging are summarized: the specifics of the organization of the competition, chaotic movement and related household inconveniences, the alternation of competitions of athletes of different age groups, levels, qualifications of athletes, gender differences, psychological burden of responsibility, psychological pressure on the part of the participants of the competition. It is emphasized that to date there are many Olympic sports, where there are no concrete objective criteria of judging, which enhances the role of subjectivity in evaluating performances of athletes.

The author states that the analysis of the results of the study made it possible to conclude that the quantitative indicator of scientific and methodological works of domestic and foreign specialists, aimed at improving the selection and training of referees of sports competitions, is insufficient, and the lack of approved methods of selection and training caused a noticeable backwardness of the skill of the arbitrators from level of development of sports in the world in view of the number of mistakes made by international class judges in the highest-level competitions. In the course of the study, the confirmation of the significant influence of the judging of competitions in various sports on the sporting result was obtained.

Key words: refereeing, referee, sport, analysis, result.

Постановка проблеми. Проблеми суддівства в сучасному спорті залишаються поза прискіпливою увагою науковців попри загальну потужну цікавість до виконання обов'язків судьями, що не залишає байдужими всіх учасників спортивних змагань різного рівня: спортсменів, тренерів, керівництво, вболівальників [16, 20]. Якщо проблеми вдосконалення навчально-тренувального процесу і змагальної діяльності всебічно аналізуються спеціалістами, то питання вдосконалення суддівства в спорті авторами наукових праць розглядаються зрідка та несистемно [4, 7, 17, 25].

Недостатньо наукових досліджень стосуються відбору суддів, удосконалення їх професійної діяльності, а методичні посібники, здебільшого, вирішують питання ознайомчого характеру при зміні правил змагань [2, 9, 19, 21]. Дана проблема стосується не лише українського спорту, а носить загальносвітовий характер, адже пошук наукових праць (вітчизняних і закордонних фахівців), спрямованих на удосконалення суддівства в спорті дозволяє стверджувати про їх застарілість у часі та невідповідність світовим тенденціям розвитку [1, 10, 23, 26].

Дослідження виконано відповідно плану науково-дослідної роботи кафедри фізичної культури і спорту факультету фізичного виховання Запорізького національного університету «Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури та спорту у сучасних соціально-економічних умовах» (№ державної реєстрації 0116U004849).

Аналіз літературних джерел. Актуальність проблеми підвищення якості суддівства, необхідність наукового обґрунтування методів і засобів відбору, підготовки арбітрів високої кваліфікації не раз зазначали провідні спеціалісти [6, 8, 13, 16].

За визначенням спортивних фахівців значущість проблеми підвищення ефективності суддівської діяльності не викликає сумніву, адже кваліфікація арбітрів створює необхідні умови для підвищення спортивної майстерності спортсменів і тренерів, слугує своєрідним інструментом компетентної оцінки вмінь і навичок ведення спортивної боротьби гравцями і їх наставниками [3, 5, 14]. Загальновідомо, що відповідно до рангу турніру проявляється тенденція цілеспрямованого відбору в умовах жорсткої конкуренції, тим самим вимоги до рівня кваліфікації суддівства стають вищими [6, 15, 24, 27].

Спортивною наукою глибоко досліджені та впроваджені методи підготовки спортсменів і тренерів за видами спорту [11, 15, 22], команди оснащені сучасними засобами відеозапису, різноманітними технічними засобами навчання, відбувається постійний комплексний контроль за підготовленістю спортсменів [12, 13], вивчається вплив процесів глобалізації, позатренувальних і позазмагальних чинників [14, 15, 16, 18], в той час, як якості суддівської діяльності

кваліфікований науковий аналіз та аналогічні методичні розробки не торкнулись.

Мета статті – дослідити і проаналізувати проблеми суддівства в спорті на прикладі узагальнення помилок, що негативно вплинули на спортивний результат.

Для вирішення поставлених завдань застосовано такі методи дослідження: аналіз та узагальнення даних науково-методичних літературних джерел і мережі «Інтернет»; ретроспективний аналіз виступів відомих спортсменів; педагогічні спостереження; аналіз передового педагогічного досвіду.

Організація дослідження полягала у пошуку, аналізі та інтерпретації результатів змагальної діяльності спортсменів високої кваліфікації, на яких істотно вплинули помилки недосконалого суддівства. Узагальнення отриманих результатів дозволило звернути увагу на проблеми суддівства в спорті, які потребують вивчення, конструктивного аналізу і подальшого вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Суддівство в спорті є одним з провідних складових компонентів спортивного змагання і, саме тому, основними вимогами до суддівської діяльності є відмінне знання правил, їх грамотна інтерпретація протягом змагань і об'єктивність у визначенні результатів, створення умов, що забезпечують дотримання чесного ведення спортивної боротьби на принципах чесної гри – «Fair play».

Сучасний етап розвитку спорту обумовлює суддівську діяльність в умовах значного підвищення фізичної та психологічної напруги, необхідності послідовного прогресу виконавчої майстерності спортсменів, удосконалення спеціальних якостей, які є відповідними до конкретного виду спорту. Ускладнюють кваліфіковане виконання суддівської роботи ряд специфічних чинників, які складно підлягають контролю, а саме:

- специфіка організації змагань (від одного матчу, або виступу до турнірної системи змагань і змагальної діяльності в системі багаторічної підготовки);
- хаотичне переміщення і пов'язані з цим побутові незручності (адаптація до умов різних спортивних арен, міст, країн, вплив чинників акліматизації, тощо);
- чергування змагань спортсменів різних вікових груп, рівнів, кваліфікації спортсменів, урахування гендерних відмінностей;
- психологічне навантаження відповідальності за прийняття суддівського рішення в умовах швидкої зміни ситуацій у змаганнях;
- психологічний тиск з боку учасників змагань: спортсменів, тренерів, глядачів (від активних вболівальників до керівництва клубів, ліг, асоціацій, федерацій, країн, тощо).

Наведене вище ускладнює умови поступового зростання ступеня труднощів, систематичного розвитку тренуваності та призводить до істотних відхилень у рівні суддівства і підготовленості судді до якісного арбітражу в конкретному змаганні. В змаганнях дитячо-юнацького та аматорського рівнів неякісне суддівство призводить до загальної негативної нервової напруги (звинувачень, образ, розчарування, болісного відчуття несправедливості, що є нищівним для несформованої психіки майбутніх спортсменів), а змагання професійного й олімпійського рівнів мають набагато значніші наслідки: втрачений шанс яскравого завершення тріумфальної спортивної (тренерської) кар'єри, фінансових винагород, можливості історичного визнання та пам'яті, психологічної напруги в разі невідповідності вкладених зусиль і здоров'я до отриманого результату, тощо.

Особливого значення суддівські помилки набувають через сучасну інформатизацію суспільства, коли засоби масової інформації та інтернет-трансляції мають можливість швидко донести подію до широкого загалу, що накладає додаткове навантаження відповідальності на рішення арбітра.

Тривалий час розвитку спорту налічує довгий список незабутніх суддівських рішень, що дало підстави виокремити суб'єктивні види спорту, в яких суддівський чинник впливу на результат набув особливого значення. До таких належать спортивна та художня гімнастика, фігурне катання, синхронне плавання, стрибки на батуті, кінний спорт тощо. Міжнародний Олімпійський Комітет пропонує вимоги до реформування систем суддівства у напрямку збільшення об'єктивності, що підтверджує факт замороженої виплати більше дев'яти мільйонів доларів АІБА (Міжнародній федерації любительського боксу в 2005 році, після Олімпіади в Афінах). Це був перший факт в історії, коли Міжнародний Олімпійський Комітет фінансово покарав федерацію за ігнорування вимог по реформуванню системи суддівства, що мало дієві та позитивні наслідки, після чого значно рідшими стали звинувачення у несправедливому суддівстві змагань боксерів.

На сьогоднішній день залишається багато олімпійських видів спорту, де відсутні конкретні об'єктивні критерії суддівства, що посилює роль «Суб'єктивного чиннику» при оцінці виступів спортсменів. Яскравими прикладами підтвердження впливу суддівського рішення на спортивний результат можуть слугувати наступні приклади:

- у 2000 році шість арбітрів були звинувачені в необ'єктивному суддівстві виступу українки Олени Вітриченко і дискваліфіковані на рік. Пікантність ситуації полягає у тому, що серед покараних суддів була співвітчизниця – Ірина Дерюгіна. З 2009 року в художній гімнастиці діє нова система суддівства, де з'явилась додаткова оцінка 10 балів за образ, створений гімнасткою на обрану музикальну композицію. За словами Ірини Вінер (президента Всеросійської федерації художньої гімнастики), це напрямок на посилення суб'єктивності через сумнівну компетентність оцінювати на скільки створений образ відповідає обраній мелодії при відсутності музичної освіти у переважній більшості суддів;
- скандал у фігурному катанні на Олімпійських Іграх в Солт-Лейк-Сіті 2002 року призвів до отримання золотих медалей відразу двома парами: Олена Бережна – Антон Сіхарулідзе (РФ) і Жамі Салє – Давід Пеллет'є (Канада). Ситуація потребувала змін у системі оцінювання, після чого були введені оцінки за якість виконання окремих елементів (складність і якість виконання) та якість базового рівня катання, хореографії, композиційної виразності, конкретизовано нарахування штрафних балів за перевищення ліміту часу, невідповідність музики, костюмів, тощо;
- на Олімпіаді 2004 року від суддівської помилки постраждав Йєн Дай Кім (Південна Корея), коли невірно була

визначена складність виконаних ним вправ. Помилка коштувала йому золотої медалі у багатоборстві. Судді визнали власну помилку, та офіційно спортсмен медаль не отримав. Після інциденту Міжнародний олімпійський комітет вимагав змін і у 2006 році введена в дію нова система оцінювання. Нововведення за математичною складовою стали більш справедливими але не ідеальними. У 2006 році чемпіонат світу в багатоборстві виграла Ванесса Феррарі (Італія), яка впала з колоди під час виконання вправи. Раніше це вважалось неприпустимим, а за новими правилами вона змогла надолужити бали, включивши в програму надскладні елементи;

- останній кидок легендарного баскетболіста Майкла Джордана в грі «Юта» – «Чікаго» в фінальній серії Національної Баскетбольної Асоціації в 1998 році приніс шостий чемпіонський титул і перемогу «Чікаго» з рахунком 86:87. За грою спостерігало 70 мільйонів глядачів – рекордний для НБА показник до сьогодні, але фахівці схильні до думки, що мала місце найбільша суддівська помилка в літопису НБА, коли було порушено правила з боку М. Джордана під час виконання кидка, який штовхнув захисника Б. Рассела і не був за це покараним фолом.

Головним досягненням сучасних підходів стосовно підвищення ефективності якості суддівства є впровадження системи допомоги арбітрам на основі застосування сучасних технологій відеоспостереження. Ефективність можливості переглянути спірний момент і вчасно прийняти справедливе рішення підкреслено головою департаменту суддів Всесвітньої Федерації Футболу (ФІФА) Массімо Бузаккою, який наголосив, що відсутність скандалів, що пов'язані з суддівськими помилками після 48 ігор чемпіонату світу з футболу 2018 року в РФ, підтверджує необхідність подальшої співпраці із застосуванням інноваційних технологій. В арсеналі футбольних арбітрів з'явився новий жест, яким суддя сигналізує необхідність відеоперегляду епізоду, який арбітр має змогу оцінити з різних точок. Голова суддівського комітету ФІФА Пьер Луджи Колліна зазначив, що можливість змінити рішення важлива з точки зору психології судді, адже тепер у складній ситуації арбітр має змогу зупинити гру, зв'язатися з асистентами і розділити з ними відповідальність за прийняте рішення.

І хоча існує надія, що гучних скандалів через введення системи відеоповторів (VAR) у футболі вдасться уникати і подолати «суб'єктивний чинник» суддівства – все ще залишається досить складним завданням. Наприклад, у матчі чемпіонату світу 2018 року «Франція» – «Австралія» реалізований пенальті було призначено на одну хвилину пізніше епізоду, що став причиною покарання представників зеленого континенту. Хронологія події: суддя порушення правил не помітив, гра продовжувалась, м'яч знаходився в центрі поля, спеціалісти зв'язались з арбітром, той переглянув відеоповтор і прийняв рішення про призначення пенальті. Попри можливість і зручність виправити помилку вчасно існують фахові думки спеціалістів, що нововведення заважають арбітру відчувати гру, інтуїтивно розуміти футбол і вірно обирати позиції для розташування з отриманою впевненістю про допомогу та підказки з боку асистентів. Очевидно, що зміни в правилах і методиці суддівства, покликані зробити спорт чесним, прозорим в оцінюванні та справедливим мають істотний вплив на підсумковий спортивний результат.

Висновки.

1. Аналіз доступних науково-методичних праць, спрямованих на вдосконалення питань відбору та підготовки арбітрів до спортивних змагань є недостатнім і, здебільшого, застарілим.

2. Відображення питань суддівства у вітчизняній і зарубіжній навчально-методичній літературі, відсутність апробованих методик відбору і навчання обумовили помітне відставання майстерності арбітрів від рівня розвитку видів спорту в світі з огляду на кількість помилок, допущених суддями міжнародної категорії в офіційних міжнародних змаганнях.

3. В ході проведеного дослідження отримано підтвердження істотного впливу суддівства змагань у різних видах спорту на підсумковий спортивний результат.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі ґрунтуються на необхідності вивчення сучасних підходів і напрямів вирішення проблеми вдосконалення суддівства у конкретному виді спорту.

Література

1. Бакуліна Е. Д. Правила судейства соревнований и критерии мастерства в процессе формирования и развития художественной гимнастики как спортивной дисциплины // Вестник спортивной науки. 2006. – № 4. – С. 13–17.
2. Вихров К. Л. Подготовка футбольного арбитра. – Киев: Здоровье. – 1987. – 200 с.
3. Гезенцевей В. Р., Поташник А. А. Судейство соревнований по волейболу. – Москва: ФиС. – 1968. – 88 с.
4. Гринбергас Я. И. Методические указания судьям по гандболу. Вильнюс. – 1997. – 20 с.
5. Давыдов М. А. Судейство в баскетболе. – Москва: ФиС. – 1983. – 128 с.
6. Дорошенко Э. Ю. Управление технико-тактической деятельностью в командных спортивных играх: [монография]. – Запорожье: ООО Липс. – 2013. – 436 с.
7. Зуев В. Н. Спортивный арбитр: [учебное пособие для ВУЗов]. – М: Советский спорт. – 2004. – 394 с.
8. Костюкевич В. Модельно-целевой подход при построении тренировочного процесса спортсменов командных игровых видов спорта в годичном макроцикле // Наука в Олимпийском спорте. – Киев. – 2014. – № 4. – С. 22–29.
9. Кузин В. В., Кутепов М. Е., Холодняк Д. Г. Спортивный арбитраж. – Москва. – 1996. – 200 с.
10. Латышев Н. Г. Практикум футбольного арбитра. – Москва: ФиС. – 1977. – 207 с.
11. Марков Ю. А. Судейство в баскетболе. – Москва: ФиС. – 2014. – 128 с.
12. Махлин А. П. Компетентностная модель спортивного судьи по баскетболу // Научно-теоретический журнал «Ученые записки». – 2011. – № 10(80). – С. 141–143.
13. Мітова ОО. Проблеми контролю в сучасних командних спортивних іграх // Спортивний вісник Придніпров'я. – Дніпро. – 2015. – № 3. – С. 89–96.
14. Павленко Ю. Організація та середовище системи науково-методичного забезпечення олімпійської підготовки // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2011. – № 4 (6). – С. 34–39.

15. Платонов В., Есентаев Т. Организационно-управленческие модели совершенствования системы подготовки спортсменов высокой квалификации в условиях политизации и коммерциализации олимпийского спорта // Наука в олимпийском спорте. – Киев. – 2015. – № 1. – С. 19–26.
16. Сушко Р. О. Развитие спортивных игр в условиях глобализации (на материале баскетбола) [монография]. – Киев: Центр учебной литературы. – 2017. – 360 с.
17. Терехина Р. Л. Проблемы судейства в спортивной гимнастике // Теория практика физической культуры. – Москва. – 1997. – № 11. – С. 36–41.
18. Giulianotti R., Robertson R. [ets.] Globalization and sport. – Malden: Blackwell Publishing. – 2008. – 144 p.
19. Ghasemi A., Momeni M., Jafarzadehpur E., Rezaee M., Taheri H. Visual skills involved in decision making by expert referees // Perceptual and Motor Skills. – 2011. Vol. 112(1). – P.161–171.
20. Myers N. D., Feltz D. L., Guillén F., Dithurbide L. Development of and initial validity evidence for the referee self-efficacy scale: a multistudy report // Sport Exer. Psychol. – 2012. – 34. – P. 737–765. doi: 10.1123/jsep.34.6.737
21. Nevill A. M., Balmer N. J., Williams A. M. The influence of crowd noise and experience upon refereeing decisions in football. Psychology of Sport and Exercise. – 2002. – № 3. – P. 261–272.
22. Ozolin N. G. The table book of coach: the science of winning. – Moscow: Astrel: – AST. – 2006. – 864 p.
23. Pietraszewski P., Rocznik R., Maszczyk A., Grycmann P., Roleder T., Stanula A. The elements of executive attention in top soccer referees and assistant referees // J. Hum. Kinetics. – 2014. – № 40. – P. 235–243. doi: 10.2478/hukin-2014-0025
24. Philippe F. L., Vallerand R. J., Andrianarisoa J., Brunel P. Passion in referees: examining their affective and cognitive experiences in sport situations // J. Sport Exer. Psychol. – 2009. – № 1. – С. 77–96. doi: 10.1123/jsep.31.1.77
25. Tuero C., Taberner B., Marquez S., Guillen F. Análisis de los factores que influyen en la práctica del arbitraje [Analysis of the factors affecting the practice of refereeing] // Sociedade Capixaba de Psicologia do Esporte. – 2002. 1:7–16.
26. Robson S, Simpson K, Tucker L. Strategic Sport Development. London: Routledge; 2013:288 p.
27. Олимпийские игры. Официальный сайт. – Режим доступа: [https:// www.olympic.org/](https://www.olympic.org/)

Reference

1. Bakulina E. D. (2006) Rules of judging competitions and criteria of skill in the process of formation and development of rhythmic gymnastics as a sports discipline // Journal of Sport Science. - No. 4. - P. 13-17.
2. Vorchl K. L. (1987) Preparation of a football arbitrator. - Kiev: Health. - 200 s.
3. Gezencheve V.R., Potashnik A. A. (1997) Judicial competition on volleyball. - Moscow: FIS. - 1968. - 88 p.
4. Grinbergas Y. I. Methodical instructions to judges on handball. Vilnius - 1997. - 20 s.
5. Davydov M.A. (1983) Judging in basketball. - Moscow: FIS. - 128 p.
6. Doroshenko E. Yu (2013). Management of technical and tactical activity in team sports games: [monograph]. - Zaporozhye: LLC Lips. - 436 pp.
7. Zuev V. N. (2004), Sports Arbitrator: [a training manual for high schools]. - M: Soviet sport. - 394 pp.
8. Kostyukevich V. (2014) Model-Target Approach in Construction of the Training Process of Athletes of Team Games Sports in a Year-Old Macrocycle // Science in Olympic Sports. – Kiev. - No. 4. - P. 22-29.
9. Kuzin V.V., Kutepov M.E., Kholodnyak D.G. (1996) Sports Arbitration. -Moscow. - 1996 - 200 p.
10. Latyshev N. G.(1977) Practice of a football arbitrator. - Moscow: FIS. -207s.
11. Markov Yu. A. (2014) Judging in basketball. - Moscow: FIS. - 128 pts.
12. Makhlin AP (2011) Competency Model of Sports Judge on Basketball // Scientific and Theoretical Journal "Scientists of the Notes". - No. 10 (80). - P. 141-143.
13. Mitochnoy T.O. (2015) Problems of control in modern team sports games // Sportivnyj vestnik Prydniprovia. - Dnipro - No. 3. - P. 89-96.
14. Pavlenko Y. (2011) Organization and environment of the system of scientific and methodological support of the Olympic training // Physical activity, health and sports. - No. 4 (6). - P. 34-39.
15. Platonov V., Esentayev T. (2015) Organizational-management models of perfection of the system of training of athletes of high qualification in the conditions of politicization and commercialization of Olympic sports // Science in Olympic sports. - Kiev - № 1. - P. 19-26.
16. Sushko R.O. (2017) Development of sports games in the conditions of globalization (on the material of basketball) [monograph]. - Kyiv: Center for Educational Literature. - 360 s.
17. Terekhina R. L. (1997) Problems of Judging in Gymnastics // Theory of Practice of Physical Culture. – Moscow. - No. 11. - P. 36-41.
18. Giulianotti R., Robertson R. [2008] Globalization and sport. – Malden: Blackwell Publishing. – 144 p.
19. Ghasemi A., Momeni M., Jafarzadehpur E., Rezaee M., Taheri H. (2011) Visual skills involved in decision making by expert referees // Perceptual and Motor Skills. – Vol. 112(1). – P.161–171.
20. Myers N. D., Feltz D. L., Guillén F., Dithurbide L. (2012) Development of and initial validity evidence for the referee self-efficacy scale: a multistudy report // Sport Exer. Psychol. – 34. – P. 737–765. doi: 10.1123/jsep.34.6.737
21. Nevill A. M., Balmer N. J., Williams A. M. (2002) The influence of crowd noise and experience upon refereeing decisions in football. Psychology of Sport and Exercise. – № 3. – P. 261–272.
22. Ozolin N. G. (2006) The table book of coach: the science of winning. – Moscow: Astrel: – AST. – 864 p.

23. Pietraszewski P., Rocznik R., Maszczyk A., Grycmann P., Roleder T., Stanula A. (2014) The elements of executive attention in top soccer referees and assistant referees // J. Hum. Kinetics. – № 40. – P. 235–243. doi: 10.2478/hukin-2014-0025
24. Philippe F. L., Vallerand R. J., Andrianarisoa J., Brunel P. (2009) Passion in referees: examining their affective and cognitive experiences in sport situations // J. Sport Exer. Psychol. – № 1. – С. 77–96. doi: 10.1123/jsep.31.1.77
25. Tuero C., Tabernerо B., Marquez S., Guillen F. (2002) Análisis de los factores que influyen en la práctica del arbitraje [Analysis of the factors affecting the practice of refereeing] // Sociedade Capixaba de Psicologia do Esporte. – 1:7–16.
26. Robson S, Simpson K, Tucker L. (2013) Strategic Sport Development. London: Routledge; :288 p.
27. Олимпийские игры. Официальный сайт. – Режим доступа: [https:// www.olympic.org/](https://www.olympic.org/)

УДК : 796.011.3:616-056.2-053.5

Михальчук А.Д., Семененко В. П.
викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання
Національний університет фізичного виховання і спорту України, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ОРГАНІЗМУ ДІТЕЙ 6-11 РОКІВ В ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

В роботі визначено показники функціонального стану організму дітей молодшого шкільного віку. Показано, що рівень функціонування кардіореспіраторної системи тісно пов'язаний із рівнем функціонування всього організму, тому кардіо-респіраторна система розглядається як універсальний індикатор адаптаційно-приспосувальної діяльності організму в цілому. Визначено, що середньостатистичні значення індексу Робінсона у дівчат та хлопців мають негативну тенденцію до збільшення в період від 6 до 11 років. Найкращі показники життєвого індексу спостерігаються у хлопців 8 років і дівчат 6-9 та 10 років. Середньостатистичні значення індексу Руф'є у обстежених школярів молодшого шкільного віку свідчать про посередню фізичну працездатність як у хлопців так і у дівчат всіх вікових груп.

Ключові слова: фізична працездатність, функціональний стан, діти молодшого шкільного віку.

Михальчук А. Д., Семененко В. П. Особенности функционального состояния детей 6-11 лет в процессе физического воспитания. В работе определены показатели функционального состояния организма детей младшего школьного возраста. Показано, что уровень функционирования кардио-респираторной системы тесно связан с уровнем функционирования всего организма, поэтому кардио-респираторная система рассматривается как универсальный индикатор адаптационно-приспособительной деятельности организма в целом. Определено, что среднестатистические значения индекса Робинсона у девочек и мальчиков имеют негативную тенденцию к увеличению в период от 6 до 11 лет. Наиболее высокие значения жизненного индекса наблюдаются у мальчиков 8 лет и девочек 6-9 и 10 лет. Среднестатистические значения индекса Руфье у обследованных школьников младшего школьного возраста свидетельствуют о посредственной физической работоспособности как у мальчиков так и у девочек всех возрастов.

Ключевые слова: физическая работоспособность, функциональное состояние, дети младшего школьного возраста.

Michalchuk A. D., Semenenko V. P. Features of the functional state of the body of children 6-11 years old in the process of physical education. The work defines the indicators of the functional state of the body of children of junior school age. It is shown that the level of functioning of the cardiopulmonary system is closely related to the level of functioning of the whole organism, therefore the cardiopulmonary system is considered as a universal indicator of adaptive and adaptive activity of the organism as a whole. To assess the condition and functioning of the respiratory and cardiovascular system, there are many available techniques and indexes for the teacher. It is common ground that the basis of each method of research is the index of blood pressure and heart rate. Without their study, neither the calculations of the indexes nor the evaluation of the work of the heart and the cardiovascular system in general are impossible. Consequently, the significant prevalence of cardiovascular diseases among Ukrainians of school age, the increasing number of fatal cases in physical culture lessons from cardiovascular failure, causes the relevance of our research.

Robinson's index characterizes the reserves of the aerobic capacity of the body. It has been determined that the average indexes of Robinson's index in girls and boys have a negative tendency to increase in the period from 6 to 11 years. Thus, in boys 6 years, the average index of Robinson's average is observed, at 7 years - at a level below the average. And already from 8 years and up to 11 years - the average index of Robinson increases and correspond to a low level of development of aerobic possibilities of the body of children of junior school age. A similar trend is also characteristic for girls.

The vital index characterizes the functional capabilities of the respiratory system of the human body. The average values of the living index in boys in the period of 6-7 years and 10-11 years are low, at 8 years correspond to the average level at 9 years - below average. In girls, low levels of functional abilities of the respiratory system have not been found, basically they have an average level, only in girls 10 years there is a decrease in the level below the average.

The average values of the Ruffie index in the surveyed schoolchildren of the junior school age indicate a moderate physical capacity for both boys and girls of all age groups.

Key words: physical working capacity, functional condition, children of elementary school age.